

Radviliškio rajono agronimai: Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos valsčių agronimų darybos linkmės

IILONA MICKIENĖ, SANDRA GAILIŪNAITĖ

Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, Muitinės g. 12, LT-44280 Kaunas

El. paštas: ilona.mickiene@vukhf.lt, sandra_gailiunaite@yahoo.com

Straipsnyje analizuojama Radviliškio rajono Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos valsčių agronimų daryba, kuri papildoma semantine analize. Agronimai rinkti praėjusio šimtmečio pirmojoje pusėje ir dabar saugomi Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje. Tiriamąją medžiagą sudaro 1185 (936 neskaitant pasikartojančių) agronimai, išrašyti iš Žemės vardų anketų. Agronimų darybos analizė pateikiama remiantis A. Vanago toponimų struktūriniu-gramatine schema: išskirti pirminiai ir antriniai agronimai toliau skirstomi į smulkesnes darybines grupes.

Atlikta agronimų darybinė analizė rodo, kad daugiau užrašyta antrinių agronimų, turinčių derivacinių požymių (57,7 %). Apie pusę (54,6 %) antrinių agronimų grupės sudaro vediniai. Smulkesnė vardų klasifikacija atskleidė, kad daugumą jų sudaro priesagų vediniai (78,6 %), kurių darybai pavartotos 29 priesagos. Mažesnes vedinių grupes sudaro galūnių (9,5 %) ir priešdėlių (11,9 %) vediniai. Galūnių vedinių darybai pavartotos 7 galūnės. Priešdėlių vedinių darybai pavartoti tik 3 priešdėliai: *pa-*, *pri-*, *už-*. Mažesnę antrinių agronimų grupę yra dūriniai (29,1 %). Mažiausiai rasta sudėtinių vardų (16,3 %). Šioje grupėje populiariausi kilmininkiniai agronimai (85,2 %), kurių pirmasis komponentas – bendrinis daiktavardis (58,7 %).

Pirminių agronimų rasta 364 (38,9 %). Analizė rodo, kad absoliučią jų daugumą sudaro daiktavardiniai agronimai (95,9 %).

Ateityje numatoma visų Radviliškio rajono agronimų darybos analizė papildys šiame straipsnyje pateiktus duomenis, suteiks galimybę juos lyginti su kitų rajonų agronimais, atskleisti būdingus agronimų darybos bruožus.

Raktažodžiai: agronimas, darybinė analizė, vietovardis

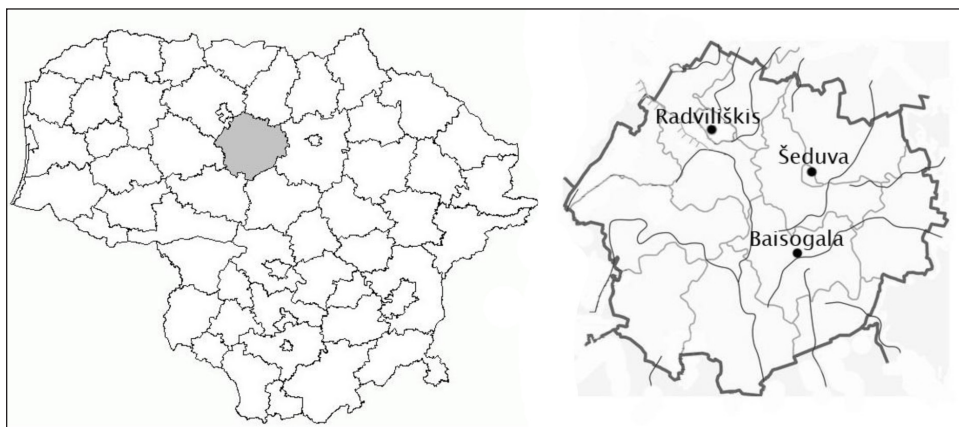
IVADAS

Vardynas – labai savita leksikos dalis, kuri yra daugelio kalbininkų tyrimų objektas. Ypač daug tyrėjų dėmesio sulaukia vietovardžiai, t. y. toponimai. Jie tarsi dokumentai, kuriuose kalbininkai įžvelgia kalbos kaitą ir praeities istorijas. Šis vardyno sluoksnis pateikia svarbių duomenų ne tik lingvistikai, bet ir kitoms mokslo šakoms, be to, jis nuolat kinta. Dėl praktinės žmogaus veiklos atsiranda naujų vietovardžių, tačiau daug dažniau – vietovardžiai išnyksta. Kaip tik dėl to labai svarbu vietų vardus rinkti, užrašyti ir tirti.

Lietuvių toponimija yra gana išsamiai tiriama. Bene geriausiai ištirta vietovardžių poklasė – hidronimai. Juos darybiškai, etimologiškai ir semantiškai išanalizavo Aleksandras Vanagas [22; 23; 24]. Jis taip pat tyrė Lietuvos gyvenamųjų vietų vardų kilmę [25]. Darybos požiūriu oikonimiją išsamiausiai ištyrė Marija Razmukaitė daktaro disertacijoje [18]. Laimutis Bilkis paskelbė monografiją apie priesaginių helonimų darybą [1], Dalia Kačinėnaitė yra parašiusi disertaciją apie priesaginių oronimų darybą [8]. Atskirų regionų vietovardžiai ištirti I. Mickienės [16], R. Endzelytės [3], N. Bartkutės [2] disertacijose.

Lietuvių toponimikos darbų yra daug ir įvairių, tačiau kai kurios toponimų poklasės dar mažai tirtos, pavyzdžiui, nėra daug agronimams skirtų darbų. Agronimų daryba analizuojama R. Endzelytės [4, 80–89], I. Mickienės [17, 27–30] ir D. Sviderskienės [19, 97–127; 20, 81–98] straipsniuose.

Šio straipsnio tyrimo objektas: Radviliškio rajono Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos valsčių agronimai. Radviliškio rajonas – administracinis teritorinis vienetas Šiaurės Lietuvoje (1 pav.). Šį rajoną sudaro septyni buvę valsčiai: Baisogalos, Grinkiškio, Pašušvio, Radviliškio, Sidabravo, Šeduvos ir Šiaulėnų. Darybinei agronimų analizei buvo pasirinkti trys dabartinėje Radviliškio rajono teritorijoje buvę valsčiai: Baisogalos, Radviliškio, Šeduvos (2 pav.). Pasirinkimą tirti Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos valsčius lėmė tai, kad šie valsčiai buvo didžiausi, o jų centrai ir šiandien yra didžiausios gyvenvietės rajone.

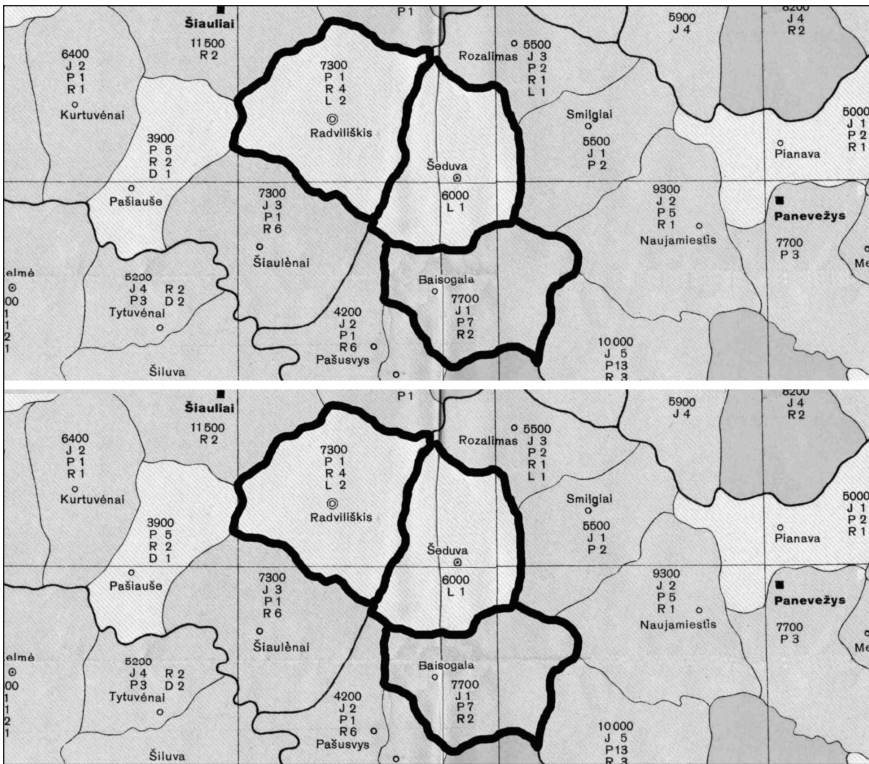
1 pav. Radviliškio rajonas (kairėje), Radviliškio, Šeduvos mstl. ir Baisogalos mstl. (dešinėje)

Tyrimo tikslas – apžvelgti Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos agronimų darybos tendencijas:

Straipsnio medžiaga: **1185 (936 neskaitant pasikartojančių)** agronimai, išrašyti iš Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje saugomų Žemės vardų anketų.

Tyrimo metodai – struktūrinė ir kiekybinė duomenų analizė.

Trijų didžiausių Radviliškio rajono valsčių – Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos – agronimų analizė papildys dar mažai analizuotos toponimų poklasės tyrimus.

2 pav. Radviliškio, Šeduvos ir Baisogalos valsčiai (1)

TIRIAMOSIOS MEDŽIAGOS APRAŠAS

XX a. 4-ajame dešimtmetyje Lietuvos Respublikos Švietimo ministerijos Valstybės archeologijos komisija susirūpino vietovardžių rinkimu ir inicijavo visos Lietuvos žemės vardyno rinkimą. Buvo sudarytos specialios Žemės vardų anketos, kurias dažniausia pildė pradinių klasių mokytojai ir girininkai. Toks duomenų rinkimas argumentuojamas 1934 m. K. Alminauskio sudarytoje vietovardžių rinkėjų instrukcijoje: „Kadangi tiksliai ir pilnai žemės vardyną tegalima surinkti vietoje iš tenai gyvenančių žmonių, tat Švietimo ministerijos nuomone, tą labai sunkų ir atsakingą darbą beveik visame Lietuvos krašte geriausiai galės atlikti pradžios mokyklų mokytojai. Valstybinių miškų žemėvardžius surašyti tinkamiausiai galės girininkai“ [11]. Taip per kelerius metus buvo surašyti visų Lietuvos miestų, miestelių, kaimų, vienkiemių, bažnytkaimių ir girininkijų teritorijose buvę vietų vardai. Kiekvienai gyvenamajai vietai buvo skirta atskira anketa. Iš viso buvo užrašyta apie 150 000 vietovardžių. Dabar užpildytos anketos yra saugomos Lietuvių kalbos instituto Vardyno fonduose ir yra patogus, autentiškas įvairių mokslinių tyrimų ar duomenų bazių šaltinis.

Medžiaga straipsniui buvo rinkta ir iš Žemės vardų anketų. Lietuvių kalbos instituto Vardyno fonduose yra saugomos 103 anketos, skirtos Baisogalos valsčiaus vietų vardams.

(1) 1-as žemėlapis – 1929 m. (parengtas lenkų), 2-as žemėlapis – 1939 m. (parengtas vokiečių). Abu žemėlapiai rasti internetiniame puslapyje <http://www.lithuanianmaps.com/> [žiūrėta 2014 04 09].

Radviliškio valsčiaus fondą sudaro 75 anketos, Šeduvos – 62. Daugiausiai anketų buvo skirta kaimų pavadinimams, mažiau – vienkiemių, dvarų ir tik po kelis – fermų ir miestų vardams. Tikėtina, kad anketose, fiksuojant medžiagą iš gyvosios kalbos, galėjo įsivelti klaidų; net ir užrašant oficialų pavadinimą vietovės, iš kurios buvo renkami vardai. Dėl to visi vietovardžiai buvo tikrinti (2) [28]. Taip pat buvo rasta netikslumų nurodant vietovės rūšį. Kai kurie anketose pažymėti vienkiemiai oficialiuose šaltiniuose nurodomi kaip kaimai – tokiu atveju skliausteliuose pažymima santrumpa *k*:

Baisogalos, Radviliškio, Šeduvos valsčiuose vietų vardus užrašė 41 rinkėjas. Visi analizuotų anketų rinkėjai buvo pradinii klasių mokytojai, dirbę ir gyvenę tose vietovėse. Jie apklausė 167 gyventojus. Prie šio skaičiaus reikėtų pridėti dar mažiausiai 60 gyventojų, nes būtent 60-ųjų anketų žinių teikėjai nebuvo nurodyti. Šios anketos yra puiki medžiaga vietovardžių analizei.

BAISSOGALOS, RADVILIŠKIO IR ŠEDUVOS VALSČIŲ AGRONIMŲ DARYBA

Agronimai – įvairių žemės plotų: laukų, arimų, dirvų, pievų ir pan. – vardai. Terminas agronimas nėra dažnai vartojamas, nes ši toponimų klasė mažai tyrinėta. Tiriant Telšių rajono toponimus, buvo pastebėta, kad nėra termino, kuriuo būtų galima įvardyti pievų, laukų, ganyklų ir pan. vardus, o kitos toponimų klasės jau turėjo savus terminus. Atkreipus dėmesį į tai, kad lietuvių toponimikoje jau prigiję tarptautiniai atskirų vietovardžių klasių pavadinimai, buvo pasirinktas rusų lingvistinėje literatūroje vartojamas terminas *agronimas*: jo pirmasis sandas nurodo įvardijamą objektą (gr. *Agros* – „laukas, dirva“), o antrasis sandas – žodis *onimas* (gr. *onyma* – „vardas“) [plg. 17, 27].

Straipsnyje aptariamų agronimų reikšmės aiškinamos pasitelkus įvairius šaltinius: *Lietuvių pavardžių žodyną*, K. Kuzavinio, B. Savukyno *Lietuvių vardų kilmės žodyną*, *Vietovardžių žodyną*, *Lietuvių kalbos žodyną* (LKŽ), Ch. Lemcheno, J. Masaičio *Rusų-lietuvių kalbų žodyną*, V. Vaitkevičiūtės *Didįjį lenkų-lietuvių kalbų žodyną* ir kt.

Žemės vardų anketose buvo rasti 407 sukirčiuoti agronimai. Tai sudaro 43,5 % visų anketose esančių agronimų. Jei agronimas nebuvo sukirčiuotas arba jo kirčiavimas neaiškus ar nepatikimas, straipsnyje jis taip pat paliktas nekirčiuotas:

1. PIRMINIAI AGRONIMAI

Iš viso buvo rasti 364 pirminiai agronimai. Tai buvo daiktavardiniai ir būdvardiniai agronimai.

1.1. Daiktavardiniai

Iš visų pirminių agronimų buvo rasti 349 daiktavardiniai agronimai. Juos dar galima skirstyti pagal kilmę.

Agronimai iš fiziografinių terminų

Rasti 82 šios rūšies agronimai. Pvz.: **Aikštė** pv. (Vlž. k.): *aikštė* „miške lygi, be medžių, mieste be namų vieta“; **Apydėmė** a. ž. (Vl. dv.): plg. *apidėmė* „sodžiaus bendras žemės sklypas tarp dviejų sodybų“; **Balà** 2 pv., 1 (3) l., 1 a. ž. (Vntn. k., Klč. k., Kmrš. k., Pšl. k.): *balà* „klampi vieta, dažniausiai su stovinčiu joje vandeniu“; **Kálnas** 3 drv. (Ldš. k., Vlž. k., Krk. k.): *kálnas* „aukštas žemės pakilimas“; **Klŷnas** gn. (Ldš. k.): *klŷnas* „trikampio pavidalo žemės plotas,

(2) Vietovardžiai tikrinti pagal 1923 m. pirmojo Lietuvos gyventojų surašymo duomenis, kurie pateikti „Vermės“ leidyklos internetiniame puslapyje [žiūrėta 2014 04 10]. Prieiga per internetą: http://www.versme.lt/seduva_kaimai.htm; http://www.versme.lt/bais_kaimai.htm:

(3) Skaičius žymi anketose rastų objektų skaičių.

kyšulys“; **Kluūnpupis** pv. (Šd. mst.): plg. *klaūnpupis* „klampī, pelkėta upė“; **Kūdra** pv., b. (Bd. vnk.): *kūdra* „nedidelis tvenkinys“; **Laūka** 2 pv. (Kmrš. k., Ppl. k.): *lankà* „didelė lygi pieva, dažniausiai prie upės“; **Laukas** 1 a. ž., 1 pv. (Dvk. k., Už. k.): *laukas* „žemės plotas, dirva“; **Liekna** 3 pv. (Gnd. k., Avž. k., Kmrš. vnk.): *liekna* „žema drėgna pieva be krūmų“; **Majakas** pv. (Krč. k.): *mājakas* „sklypas“; **Pleska** buv. rž. (Slk. k.): *pleskà* „padalyto žemės režio dalis“; **Pridočkas** l. (Klb. k.): *pridóckas* žr. *pridótkas* „pridėtinis žemės sklypas“; **Prūdas** pv. (Už. k.): *prūdas* „tvenkinys“; **Upė** pv. (Nkr. k.): *upė* „gamtinė tėkmė, tekanti išgraužta vaga“.

Šią agronomų grupę ir A. Vanago sukurtą klasifikaciją papildo daugiskaitiniai (*pluralia tantum*) toponimai. *Pluralia tantum* agronomai yra: **Barābanai** gn. (Šil. k.): dgs. iš *barabānas* žr. *barabanynė* „menkai sužėlusi dirva, ganykla“; **Brastos** pv., d. ž. (Šil. k.): dgs. iš *brastà* „negili upės vieta, per kurią galima perbristi“; **Duburiai** l. (Skn. k.): dgs. iš *duburyš* „įdubimas žemėje, duobė, dauba“; **Duobės** pv. (Pp. k.): dgs. iš *duobė* „iškasta ar šiaip įdubusi vieta žemėje“; **Kluonai** 2 pv. (Nkr. k., Pln. k.): dgs. iš *klúonas* „didesnis žemės sklypas“; **Šaltiniai** 1 pv., 1 a. ž., pv. (Andr. k., Bsg. frm.): dgs. iš *šaltinis* „iš žemės tekanti vandens versmė“; **Trainiai** pv. (Skm. k.): dgs. iš *trainys* žr. *treinys* „prasta pieva, ganykla“.

Agronomai iš daiktavardžių – įvairių vietų pavadinimų

Rasti 132 tokie agronomai, pvz.: **Akmenynė** 2 pv. 1 a. ž., 1 gn., 2 drv. (Ar. k., Kaul. k., Kat. k., Miež. k., Krk. k., Pvrt. k.): *akmenynė* „dirva, žemė, kur daug akmenų“; **Asiūklynė** drv. (Krč. k.): *asiūklynė* „vieta, kur asiūkliai auga“; **Apušynas** a. ž. (Dkn. dv.): plg. *epušynas* „epušių miškas“; **Ažuolytė** pv. (Prš. k.): *ąžuolytė* „ąžuolynėlis“; **Blindynė** drv. (Vlž. k.): *blindynė* „vieta, kur auga daug blindžių“; **Klampynė** pv. (Už. k.): *klampynė* „klampī vieta“; **Kupstynė** 1 pv., 3 gn. (Grž. k., Nkr. k., Pbrž. k., Vlg. k.): *kupstynė* „kupstuota vieta, pieva“; **Pempynė** pv. (Bsg. frm.): *pempynė* „vieta, kur pempės peri“; **Samanyne** pv., drv. (Sd. k.): *samanynė* „samanų priaugusi vieta“; **Skerdimas** pv. (Sd. k.): *skerdimas* „iškirsta miške vieta, skynimas“; **Šermukšnyne** a. ž. (Pp. k.): *šermukšnyne* „vieta, kur auga daug šermukšnių“; **Viganas** pv. (Miež. k.): *viganas* „aptvertas kelias gyvuliams varyti“; **Žydkapis** 1 a. ž., 1 d. ž. (Prš. dv., Bbr. k.): *žydkapis* žr. *žydkapiai* „žydu kapinės“; **Žvyrynas** a. ž. (Kmrš. k.): *žvyrynas* „vieta, kur daug žvyro“.

Pluralia tantum agronomai, pvz.: **Degimai** 5 pv. (Kat. k., Skn. k., Žr. k., Gn. k., Kbl. k.): dgs. iš *degimas* „išdegusi vieta“; **Kupstynės** gn. (Šnr. k.): dgs. iš *kupstynė* „kupstuota vieta, pieva“; **Laužynė** l. (Ltk. k.): dgs. iš *laužynė* žr. *laužynas* „vieta miške, kur daug prilūžusių šakų, žabu“; **Smiltynai** a. ž. (Jdp. k.): dgs. iš *smiltynas* „vieta, kur daug smilčių, smėlynas“; **Žydkapiai** 1 a. ž., 1 d. ž., pv. (Šlk. k., Vrš. k.): *žydkapiai* „žydu kapinės“.

Agronomai iš kitų toponimų

Rasti 76 tokie agronomai. Pvz.: **Aiksnupis** sln. (Alk. k.): *Aiksnupis* up. Rdl. r.; **Bėržė** pv. (Gmb. k., Knv. k., Ltk. k.): *Bėržė* up. Rdl. r.; **Bebrūjai** pv. (Bbr. k.): *Bebrūjai* k. Rdl. r.; **Brūzdelė** pv., a. ž. (Až. k.): *Brūzdelė* up. Rdl. r.; **Gulbinas** 2 gn., 1 l. (Lnšk. k., Skr. k.): *Gulbinas* up. Rdl. r.; **Kutena** pv. (Kll. k.): *Kutena* up. Rdl. r.; **Pākapė** pv. (Šnr. k.): *Pākapė* up. Rdl. r.; **Pātaušis** l. (Skr. k.): *Pātaušis* vnk. Rdl. r.; **Postupis** pv. (Vš. k.): *Postupis* up. Rdl. r.; **Ringūžis** pv. (Blt. k.): *Riņgužis* up. Rdl. r.; **Vanaginė** d. ž. (Vž. k.): *Vanaginė* up. Rdl. r.; **Zabranas** a. ž. (Kll. k.): *Zabrānas* k. Jrb. r.

Pluralia tantum agronomai: **Dubūliai** sln. (Šd. mst.): dgs. iš *Dubūlis* up. Rdl. r.; **Zabranai** drv. (Ar. k.): dgs. iš *Zabrānas* k. Jrb. r.

Agronomai iš asmenvardžių

Iš viso rasta 11 tokios rūšies agronomų. Tai pievos, dirvos ir kt. vietos, pavadintos buvusių ar esamų šeimininkų pavardėmis. Pvz.: **Kirkyla** pv. (Alk. k.): *Kirkylà* avd.; **Letukas** pv. (Pšk. k.): *Letukas* avd.; **Nazarauskas** a. ž. (Žn. k.): *Nazaráuskas* avd.; **Prakopas** pv. (Pvrt. k.):

Prākopas avd.; **Júodvalkis** 2 pv. (Mnk. k., Pp. k.): *Júodvalkis* avd.; **Pūniškis** a. ž. (Jnk. k.): plg. *Pūniškis* avd.; **Vališkis** pv. (Miež. k.): *Valškis* avd.

Pluralia tantum agronimai: **Kalvaičiai** pv. (Gk. k.): dgs. iš *Kalvāitis* avd.; **Kirveliai** pv. (Kaul. k.): *Kirvėlis* avd.; **Plendžiai** pv. (Prš. k.): dgs. iš *Plendžys* avd.; **Valentaĩ** l. (Grb. k.): dgs. iš *Vāventas* avd.

Agronimai iš augalų pavadinimų

Rasti 3 agronimai, kurie apibūdina žemės plotus pagal augaliją. Pvz.: **Baltalksnis** pv. (Ššn. k.): *baltalksnis* „tokios alksnių rūšies medis“; **Peliūška** drž. (Grž. k.): *peliuškā* „ankštinis augalas, vartojamas pašarui, dirvinis žirnis“.

Pluralia tantum agronimas: **Kamarkos** (Krk. dv.): dgs. iš *kamarka* „tokia žolė“.

Agronimai iš gyvūnų (ir vabzdžių) pavadinimų

Rasti 3 agronimai, kurie apibūdina žemės plotus pagal toje vietoje gyvenančius ar kitaip su ja susijusius gyvūnus. Pvz.: **Avinėlis** a. ž. (Prš. dv.): *avinėlis* „ėriukas, avinukas“; **Marelė** šl. pv. (Brn. k.): *marėlė* „vabalų būrio vabzdys, boružė“; **Študas** gn. (Pbrž. k.): *štūdas* „prastas, senas arklis, kuinas“.

Agronimai iš įvairių konkrečios ar abstrakčios reikšmės daiktavardžių

Rasti 42 tokie agronimai. Pvz.: **Barākas** pv. (Lp. k.): *barākas* „laikinas gyvenamas pastatas“; **Dalgis** pv., b. (Pr. k.): *dalgis* „įrankis žolei ar javams pjauti“; **Drumbla** pv. (Ar. k.): *drūmbla* „apdribėlis“; **Kėlnės** pv. (Kmr. k.): *kėlnės* „ant juosmens ir kojų dėvimas drabužis“; **Klėtėlė** pv., tr. (Už. k.): *klėtėlė* „vidurinė klėtis namų apyvokos daiktams, daržovėms ir alui laikyti“; **Kubilas** pv. (Vlž. k.): *kūbilas* „statinė plačiu dugnu“; **Stokas** a. ž., pv. (Pln. k.): *stokas* „tvoros statinis“; **Tartokas** a. ž., krm. (Lb. k.): *tartōkas* „lenpjūvė“.

Pluralia tantum agronimai. Pvz.: **Balaganai** l. (Skn. k.): *balagānas* „laikina lentų ar audeklo pastogė, pašiūrė“; **Duñblės** 1 drv., 1 pv. (Gnd. k., Pr. k.): dgs. iš *duñblė* „dumblo žemė“; **Láužai** 1 b., gn., 1 a. ž. (Bln. k., Kmrš. k.): dgs. iš *láužas* „suversta kokių nors daiktų krūva“.

2. Būdvardiniai agronimai

Rasta 15 būdvardinių agronimų, kurie apibūdina žemės plotus pagal spalvą, dydį ir pan. Pvz.: **Baltinė** pv., drv. (Pkl. k.): *baltinė* „kuri baltos spalvos“; **Gražioji** pv. (Taut. k.): įv. f. iš *graži* „daili, teikianti pasigėrėjimo“; **Kepurėta** gn. (Miež. k.): *kepurėta* „kuri su kepure“; **Pirktinė** drv. (Klč. k.): *pirktinė* „ne nuo seno turėta, o įsigyta, pirкта“; **Plačiūkė** a. ž. (Vlk. k.): *plačiūkė* „plati“; **Sidabrinė** pv. (Gnk. k.): *sidabrinė* „žvilgėjimu ir spalva panašus į sidabrą“; **Šilkinė** pv. (Pr. k.): *šilkinė* „minkštas, švelnus ar žvilgantis kaip šilkas“.

Pluralia tantum agronimai: **Aukštieji** a. ž. (Vlk. dv.): dgs. įv. f. iš *aukštas* „turintis didelį aukštį“; **Plačiokės** pv. kln. (Vn. k.): plg. dgs. iš *Plačiūkė* „plati“; **Plačiūkės** 2 a. ž. (Grn. k., Kmrš. k.): dgs. iš *plačiūkė*; **Šlāpios** pv. (Šil. k.): dgs. iš *šlapiā* „skysčio prisigėrus, sumirkus“.

2. ANTRINIAI AGRONIMAI

Iš viso rasta 540 antrinių agronimų. Darybiškai juos galima skirstyti į vedinius, sudurtinius ir sudėtinius.

2.1. Vediniai

Rasti 295 vediniai. Juos smulkiau galima skirstyti į priesagų, galūnių ir priešdėlių vedinius.

2.1.1. Priesagų vediniai

Iš viso rasti 232 priesagų vediniai. Juos dar galima skirstyti pagal priesagas, kurių buvo rasta 29.

Priesaga *-aič-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Navid-aičiai** 1 drv., 1 l. (Pvrt. k., Šd. mst.): *Navidas* avd.

Priesaga *-ait-*

Rasti 3 priesagos vediniai: **Bal-aitės** 3 pv., 1 šl. gn. (Jnk. k., Šnr. k., Jdp. k., Ššn. k.): *balà* „klampi vieta, dažniausiai su stovinčiu joje vandeniu“; **Bal-aitis** pv. (Nkr. k.): *balà*; **Il-aitės** drv. (Jkn. k.): *Ilà* avd.

Priesaga *-auk-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Plent-auka** pv. (Krč. k.): *pléntas* „smulkiais akmenimis grįstas ar tam tikra mase lietas kelias“.

Priesaga *-ed-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Rop-edos** gn. (Jdp. k.): *rópė* „pašarinė ar valgomoji daržovė“.

Priesaga *-éd-*

Rasti 2 priesagos vediniai: **Rop-édai** a. ž. (Vl. k.): *rópė*; **Rop-édžiai** a. ž. (Vbl. k.): *rópė*.

Priesaga *-el-*

Rasti 59 priesagos vediniai. Pvz.: **Bal-ėlė** sln. (Žb. k.): *balà* „klampi vieta, dažniausiai su stovinčiu joje vandeniu“; **Geld-ėlė** pv. (Kmr. k.): *gélđa* „lomelė, duobė dirvoje“; **Gryb-ėlis** pv. (Kat. k.): *grýbas* „glebus, minkštas sporinis augalas, kremblys“; **Kap-ėliai** 1 a. ž., kln., 1 žv., 1 d. ž., 2 a. ž. (Agm. k., Pšk. k., Drg. k., Lb. k., Pž. k.): *kapaĩ* „vieta, kur laidojami žmonės“; **Kirv-ėlis** d. ž. (Gv. k.): *kiřvois* „įrankis kam kirsti, tašyti“; **Liūn-ėliai** drv. (Aukšt. k.): *liūnas* „liumpsinti pelkė dėl po durpėmis slūgsančio vandens“; **Pagir-ėlis** a. ž. (Vl. k.): *pagirỹs* „girios pakraštys, laukas prie girios“; **Pamėrk-ėliai** a. ž. (Šnk. k.): *pameřkti* „sudėti, įkišti į vandenį“; **Vinkšn-ėlė** d. ž.. (Srt. k.): *vinkšna* „guobinių šeimos medis“.

Priesaga *-ėl-*

Rasta 17 priesagos vedinių. Pvz.: **Beržyn-ėlis** 1 šl. pv., 1 pv. (Ldš. k., Krč. k.): *beržýnas* „beržų miškas“; **Bravar-ėlis** l. (Bčn. k.): *brāvaras* žr. *brāvoras* „spirito ar alaus darykla“; **Dirvon-ėlis** pv. (Ar. k.): *dirvónas* „apleista, nedirbama, sužėlusi dirva“; **Eglyn-ėlis** 1 gn., 1 gn., krm. (Ldš. k., Taut. k.): *eglýnas* „eglių miškas“; **Ežer-ėlis** 2 pv., 1 a. ž. (Vl. k., Ldš. k., Vš. dv.): *ėžeras*; **Kupstyn-ėlis** gn. (Šnr. k.): *kupstýnas* „vieta, kur daug kupstų, kemsynas“; **Užvar-ėlis** pv. (Bbr. k.): *ūžvaras* „aptverta vieta, aptvaras“.

Priesaga *-en-*

Rasti 6 priesagos vediniai. Pvz.: **Akm-ėnė** 2 a. ž. (Až. k., Prš. dv., Pčgl. dv.): *akmuō* „kieta uoliena arba jos atskiras gabalas“; **Mėd-enos** 2 a. ž. (Pbrž. k., Drg. k.): *mėdis* „daugiametis augalas su kietu kamienu ir šakomis“; **Pūnd-enis** drv. (Rk. k.): *pūndas* „ryšulys; svorio matas“; **Šlap-enė** pv. (Ant. vnk.): *šlāpė* „šlapia pieva, dirva“. Vienas iš vedinių turi dvi priesagas – *-en-* ir *-ij-*: **Kump-en-ija** a. ž. (Skm. k.): *Kūmpa* avd.

Priesaga *-er-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Dvar-eriai** a. ž. (Pr. k.): *dvāras* „dvarininko ūkis, sodyba“.

Priesaga *-eš-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Súod-ešis** d. ž. (Gmb. k.): *súodis* „anglis, virtusi skrajojančia suodim“.

Priesaga *-yč-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Sulin-yčios** pv. (Krk. k.): *sulinis* „turintis sulos“.

Priesaga *-ien-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Ryž-ienos** d. ž. (Srt. k.): *rýžis* „kas ryžas“.

Priesaga -*ij-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Maskol-ija** pv., a. ž. (Vrš. k.): *maskólius* „caro kariuomenės kareivis“.

Priesagos -*il-*, -*in-*

Rastas vienas dviejų priesagų vedinys: **Dag-il-inė** a. ž. (Vbl. k.): *dagýs* „dygliuota graižaziedžių šeimos piktžolė“, nors šis agronimas galėtų būti ir vienos priesagos vedinys iš asmenvardžio Dagilis.

Priesaga -*im-*

Rasti du priesagos vediniai: **Būd-imas** pv. (Vlž. k): *Būdas, Būdáuskas, Būdavas* ar pan. avd.; **Desent-imos** drv. (Skn. k.): *dešimtinė* „žemės ploto vienetą“ (plg. rus. *десятина*).

Priesaga -*in-*

Rasti 34 priesagos vediniai. Pvz.: **Baránk-inė** 1 a. ž., 1 l. (Mrgv. dv.): *baránka* „riestainis“; **Jasait-inė** l. (Mtk. dv.): *Jasáitis* adv.; **Kapač-inėlės** a. ž. (Už. dv.): *Kapačiūnas, Kapačiáuskas* ar pan. avd.; **Paužvar-inė** buv. rž. (Šnk. k.): *paužvarýs* „vieta, laukas palei kelią, užvarą, kuriuo galvijai varomi į ganyklą“; **Penkiolik-inė** buv. rž. (Šnk. k.): *penkiólíka* „skaičius 15“; **Tilvik-inė** a. ž. (Mrgv. dv.): *tikloikas* „balsingas karvelio didumo pelkių ir vandenų pakrančių paukštis“.

Priesaga -*yn-*

Rasti 26 priesagos vediniai. Pvz.: **Brast-ynė** a. ž. (Ppl.ž. k.): *brastà* „negili upės vieta, per kurią galima perbristi“; **Daujot-ynė** drv. (Lnk. k.): *Daūjotas* avd.; **Daukš-ynė** a. ž. (Bsg. frm.): *Daukšà* avd.; **Garad-ynė** gn. (Miež. k.): *garādas* „tvoros basliukas“; **Lukšt-ynės** a. ž. (Miež. k.): *lūkštas* „vėdryninių šeimos augalas, pelkinė puriena“; **Mešk-ynė** a. ž. (Vl. k.): *meškà* „lokys“; **Savick-ynė** pv. (Knv. k.): *Savickas* avd.; **Šilk-ynė** pv. (Sd. k.): *šilkė* „pievų augalas; šilkažolė“; **Šidlausk-ynė** drv. (Mž. k.): *Šidláuskas* avd.

Priesaga -*išk-*

Rasti 47 priesagos vediniai. Pvz.: **Abrom-iškis** a. ž. (Pbrž. k.): *Abrōmas* avd.; **Bagdōn-iškis** pv. (Slb. k.): *Bagdōnai* k. Rdbl. r.; **Gėrv-iškis** a. ž. (Srt. k.): *gėrvė* „didelis pelkių paukštis“; **Jókub-iškis** d. l. (Vl. vnk.): plg. *Jokūbas* avd.; **Katilior-iškis** skl. (Šd. mst.): *katiliorius* žr. *katilius* „katilų dirbėjas“; **Kaziūl-iškis** a. ž. (Pp. k.): *Kaziūlis* avd.; **Kerbed-iškis** drv. (Ldš. k.): *Kerbedis* avd.; **Kūrk-iškis** a. ž. (Šlk. k.) *kūrkis* „kalakutas“; **Medel-iškis** (Krk. k.): *medēlis* „mažas medis“; **Mėld-iškės** drv., b. (Jkn. k.): *mėldas* „viksvinių šeimos augalas“; **Žióg-iškis** a. ž. (Bbr. k.) *žiogas* „šoklus tiesiasparnių būrio vabzdys“ **Žvirbl-iškis** pv. (Šd. mst.): *žvirblis* „kikilių šeimos sodybų, miestų nedidelis paukštis“.

Priesaga -*yt-*

Rasti du vediniai, turintys šią priesagą. Vienas iš vedinių turi tik priesagą -yt-: **Spalgen-ytė** 1 pv., 1 a. ž., 1 pv., b. (Ldš. k., Pp. k., Už. k.): *spalgena* „spanguolė“. Antrasis turi dvi priesagas: **Lank-yt-inis** pv. (Pkl. k.): *lankà* „didelė lygi pieva, dažniausiai prie upės“;

Priesaga -*k-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Gor-ka** a. ž. (Srt. dv.): plg. rus. *zopa* (liet. kalnas).

Priesagos -*on-*, -*išk-*

Rastas vienas dviejų priesagų vedinys: **Ulm-on-iškis** drv. (Aukšt. k.): *Ūlmis* avd.

Priesaga -(i)uk-

Rasta 16 priesagos vedinių. Pvz.: **Ažuol-iukas** gn. (Grž. dv.): *qžuolas* „labai kietas medis, auginantis giles“; **Bal-iukė** pv. (Kat. k.): *balà* „klampi vieta, dažniausiai su stovinčiu joje vandeniu“; **Dvarlauk-iukai** drv. (Ar. k.): *dvárlovakis* „seniau buvęs dvaro laukas“; **Gaidž-iukai**

1 a. ž., 1 pv. (Jdp. k., Pž. k.) *gaidys* „naminis paukštis“; **Gaidžvalak-iukai** buv. rž. (Nj. k.): *gaidžvalakis* „nedidelis žemės rėželis“; **Plesk-iūkai** a. ž. (Pž. k.): *plėskas* žr. *pleskà* „padalyto žemės rėžio dalis“; **Train-iūkai** buv. rž. (Nj. k.): *trainys* žr. *treinys* „prasta pieva, ganykla“; **Žvail-iukas** pv. (Bd. vnk.): *žvailūs* „žvairas“.

Priesaga *-(i)ūk-*

Rastas vienas priesagos vedinys: **Ganykl-iūkai** pv. (Vbl. dv.): *ganyklà* „ganomoji vieta“.

Priesagos *-ul-, -in-*

Rastas vienas dviejų priesagų vedinys: **Kap-ul-inė** a. ž. (Dvk. k.): *kāpas* „vieta, kur numirėlis palaidotas“.

Priesaga *-ut-*

Rasti 5 priesagos vediniai. Pvz.: **Berž-utis** pv. (Ilg. k.) *bėržas* „lapuotas medis balta tošimi“; **Egl-utė** pv. (Grž. dv.): *ėglė* „visada žaliuojantis spygliuotis medis“; **Pelk-utė** 1 pv., pl., 1pv. (Brnč. k., Agm. k.): *pėlkė* „nuolat šlapia žemė, dažnai su durpių klodu“. Vienas šiai grupei priskirtų vedinių turi dvi priesagas: **Kap-ut-ynai** a. ž. (Užp. k.): *kāpas* „vieta, kur numirėlis palaidotas“.

2.1.2. Galūnių vediniai

Rasti 28 galūnių vediniai. Juos smulkiau galima skirstyti pagal galūnę.

Galūnė *-a*

Rasti du galūnės vediniai iš hidronimo. Pvz.: **Gyl-a** pv. (Pbrž. k.): *Gylė* up. Rdlv. r.; **Šiekštum-a** pv. (Vlž. k.): *Šiekštumas* up. Rdv. r.

Galūnė *-as*

Rastas vienas galūnės vedinys iš hidronimo: **Velėkl-as** pv. (Klč. k.): *Velėkla* up. Rdlv. r.

Galūnė *-(i)ai*

Rasti 7 galūnės vediniai. Pvz.: **Núolaid-ai** ž. (Vd. k.): *núolaidis* „nuožulnumas, nuolydis“; **Pridōčk-iai** 1 pv., 1 l., 1 skl. (Pž. k., Šd. mst., Už. k.): *pridōčkas* žr. *pridōtkas* „pridėtinis žemės sklypas“; **Puřv-iai** pv. (Pb. k.): plg. *puřvoas* „vieta, kur patišusi žemė, purvynas“, *puřvė* „šlapia vieta, paversmis“.

Galūnė *-ė*

Rasti 5 galūnės vediniai. Pvz.: **Pabrukìn-ė** buv. rž. (Šnk. k.): *pabrukínėti* „pavarinėti, pagainioti“; **Papartyn-ė** 1 gn., 1 a. ž. (Ldš. k., Kmr. k.): *papartýnas* „vieta, kur auga paparčiai“; **Serbentyn-ė** a. ž. (Mrl. k.): *serbentýnas* „vieta, kur priaugę daug serbentų“; **Sklemb-ė** drv. (Pvrt. k.): *skeĩmbti* „įkypai, įžambiai tašyti, pjauti, kasti ir pan.“

Galūnė *-is*

Rasti 8 galūnės vediniai. Pvz.: **Gývačbal-is** pv. (Knv. k.): *gyvāčbalė* „pelkė, kurioje daug gyvačių“; **Kiugel-is** drv. (Vnt. k.): *kiugėlė* „nedidelis kupetėlis, kūgelis“; **Malštov-is** pv. (Dk. k.): *Malštovė* up. Rdlv. r.; **Paberž-is** pv. (Lnk. k.): *pabėržė* „vieta po beržu“; **Purv-is** pv., sln. (Skm. k.): *puřvė* „šlapia vieta, paversmis“; **Šlín-is** 1 pv., 1 a. ž. (Kaul. k., Agm. k.) *šlýnas* „dumblas, purvynas“.

Galūnė *-ys*

Rastas vienas dvejetainis kilmės galūnės vedinys: **Margavon-ys** drv., pv. (Krk. k.): plg. *margavonė* „toliau nuo sodybų esanti žemė“ plg. *Margavōniai* k. Rdlv. r.

Galūnė *-os*

Rasti 4 galūnės vediniai. Pvz.: **Alģen-os** a. ž. (Pp. k.): *Alģenis* avd.; **Atáug-os** pv. (Pb. k.): *atáugas* „antroji žolė, antrieji dobilai, atolas“; **Súod-os** a. ž. (Agm. k.): *súodis* „anglis, virtusi skrajojančia suodim“.

2.1.3. Priešdėlių vediniai

Rasti 35 priešdėlių vediniai. Dažnai sudarant vedinius su priešdėliais kinta ir vedinio galūnė. Priešdėlių vediniai smulkiau skirstomi pagal priešdėlį, jei yra pakitusi vedinio galūnė – ji atskiriama brūkšneliu.

Priešdėlis *pa-*

Rasta 19 priešdėlio vedinių. Pvz.: **Pa-qžuolŷnė** 2 a. ž. (Rdv. k., Žb. k.): *qžuolŷnė* „vieta, kur auga ažuolai“; **Pa-grindos** pv., dr. (Ar. k.): *grindà* „raštų klota vieta; grindys“; **Pa-skirvain-ys** pv. (Dk. k.): *Skirvainis* avd.; **Pa-stárklizdis** pv. (Jdp. k.): *stárklizdis* „gandra-lizdis“; **Pa-stŷrčia** pv. (Agm. k.): plg. *stŷrta* „didelė sukrautų šiaudų, javų ar šieno krūva“; **Pa-veřksm-is** pv. (Jdp. k.): *Verksmė* up.; **Pa-žvyrinčius** a. ž. (Vl. k.): plg. *žvŷrinas* „žvyruotas“, *žvėriņčius* „žvėrynas“.

Priešdėlis *pri-*

Rasti 3 priešdėlio vediniai. Pvz.: **Pri- vart-ė** pv. (Gnd. k.): *vařtai* „varstoma, kilnojama tvoros dalis“; **Pri-vartis** 1 pv., 1 šl. gn. (Vl. k., Šlk. k.): *vařtai*. Vieno iš vedinių darybai panaudotas ne tik priešdėlis, bet ir priesaga: **Pri-sodyb-inė** a. ž. (Dvk. k.): *sodŷba* „vieta, žemė apie namus su visais trobesiais“.

Priešdėlis *už-*

Rasta 13 priešdėlio vedinių. Pvz.: **Už-asiklynis** drv. (Kaul. k.): *Asiklynis* pv. Kaul. k.; **Už-kelmin-is** a. ž. (Bbr. k.): plg. *kelmŷnė* „vieta, kur likę vien kelmai“; **Už-kruoj-is** pv. (Gnd. k.): plg. *Krúoja* up. Šl. r.; **Už-kujalis** drv. (Kaul. k.): *Kujàlis* avd.; **Už-vėzgis** pv. (Antk. k.): *Vėzgis* up. Rdl. r.

2.2. SUDĖTINIAI AGRONIMAI

Iš viso rasti 88 sudėtiniai agronimai. Juos galima skirstyti į kilmininkinius ir kvalifikacinius.

2.2.1. Kilmininkiniai agronimai

Rasti 75 kilmininkiniai agronimai. Juos galima skirstyti pagal pirmąjį komponentą.

Pirmasis komponentas – toponimas.

Rasti 8 agronimai, kurių pirmasis komponentas – toponimas. Šiuos agronimus galima smulkiau skirstyti pagal toponimo rūšį.

Hidronimai: **Barškelio galas** pv., drv. (Ar. k.): *Bárškelis* up. Rdl. r.; **Kutenos pievos** pv. (Kut. k.): *Kutenà* up. Rdl. r.; **Rimúošės kalnas** a. ž. (Mnk. k.): *Rimúošė* up. Rdl. r.; **Senosios Šakos laukas** a. ž. (Rdv. k.): *Šaka* up. Rdl. r.

Oikonimai: **Amālijos laukas** a. ž. (Rdv. k.): *Amālija* k. Rdl. r.; **Sedūnų pakrūmė** pv. (An. vnk.): *Sedūnai* k. Rdl. r.

Pirmasis komponentas – asmenvardis

Rasta 19 agronimų. Pvz.: **Antano trakas** pv. (Pšk. k.): *Antānas* avd.; **Bálnių marka** pv. (Bk. k.): *Balnŷs* avd.; **Liboniukės akmuo** drv. (Kaul. k.): plg. *Libónas* avd.; **Linkaičių pabalys** pv. (Ilg. k.): dgs. iš *Linkaitis* avd.; **Mariukės kelelis** pv. (Lb. k.): plg. *Marija* avd.; **Mėlniko pieva** pv. (Krauk. k.): *Mėlnikas* avd.; **Orvido bala** pv. (Skn. k.): *Óroidas* avd.; **Prāno pievėlė** pv. (Pp. k.): *Prānas* avd.; **Petro bala** a. ž. (Srt. k.): *Pėtras* avd.

Pirmasis komponentas – bendrinis daiktavardis

Rasti 44 agronimai, kurių pirmasis komponentas – bendrinis daiktavardis. Pvz.: **Būbo balà** pv. (Šd. mst.): *būbas* „toks apskritas daiktas; vaikų baidyklė, baubas“; **Bajorų dalys** a. ž. (Pr. k.): *bajōras* „privilegiuotas aukštesnio luomo žemvaldys“; **Gaidžio lankà** pv. (Klč. k.): *gaidŷs* „vištų patinas“; **Kalnos galas** drv. (Krk. k.): plg. *kàlnas*; **Kalvio dirvonai** drv., pv.

(Ar. k.): *kálvis* „kas verčiasi metalo kalimo amatu“; *Kišķio píeva* pv. (Jdv. dv.): *kišķis* „graužikų šeimos laukinis gyvulėlis“; *Nabašnyko balà* a. ž. (Srt. k.): *nabašnikas* „lavonas“; *Silķių upėlis* sln. (Šlk. k.): *silķė* „nedidelė jūrų žuvis, papr. maistui vartojama sūdyta“; *Šunies uodega* a. ž. (Lb. k.): *šuo* „gyvulys, laikomas namams saugoti, medžioklei ir kt.“

Buvo rasti du kilmininkiniai agronimai, kurių vienas komponentas nėra aiškus. Pvz.: *Palnėko pašmákštelis* a. ž. (Pž. k.): *pašmakšt* „braukšt, šmakšt, šmurkšt“; *Polia Otvodokty* a. ž. (Dvk. k.): plg. rus. *поле* (liet. laukas).

Artariant kilmininkinius agronimus pagal pirmąją komponentą, buvo paminėti ne tik žemės plotų vardai, kurie vartojami tiesiogine prasme, bet ir tie, kurie vartojami metaforiškai, t. y. kurių antrasis komponentas reiškia objektą, nesusijusį su žemės plotais. Metaforiškai vartojamų kilmininkinių hidronimų antruoju komponentu dažniausiai eina žodžiai: *kálnas* (18), *bala* (7), *upėlis* (6). Visi kiti agronimai – topografiniai. Jie pagal pirmąją komponentą skiriami į vietovardinius, antroponiminius ir apeliatyvinius.

2.2.2. Kvalifikaciniai agronimai

Rasta 13 kvalifikacinių agronimų. Šie agronimai smulkiau skirstomi pagal pirmąją komponentą, kuriuo gali eiti įvardžiuotinis būdvardis: *Didžioji akmėnė* drv. (Rml. k.); *Didžioji lankà* pv. (Klč. k.); *Didžioji píeva* 3 pv., 1 a. ž., pv. (Aukšt. k., Grž. k., Kaul. k., Žn. k.); *Gražusis kalnelis* l. (Brnč. k.); *Žalialis kalnelis* a. ž. (Vbl. k.) arba paprastasis būdvardis: *Geležinės mąrgės* l. (Šd. mst.); *Kurtinis kalnelis* a. ž. (Vbl. k.); *Vidurinis laukas* drv. (Lnk. k.).

Rasti 3 agronimai, kurių ypatybės reikšmę nusakantis būdvardis yra ne pirmasis, o antrasis komponentas. Pvz.: *Plentovka didelė* pv. (Vsm. dv.): plg. *plėntas*; *Plentovka maža* pv. (Vsm. dv.): plg. *plėntas*; *Upėlis siaurasis* pv. (Avž. k.).

2.3. DŪRINIAI

Iš viso rasti 147 dūriniai. Juos galima skirstyti pagal kalbos dalis, einančias dūrinio sandais.

2.3.1. Dūriniai iš dviejų daiktavardžių

Rasta 115 dūrinių. Juos galima skirstyti pagal pirmąją sandą.

Pirmasis sandas – augalo pavadinimas

Rasti du dariniai: *Aglin-bala* pv. (Šd. mst.): plg. *ėglė, balà. Bėrž-upis* pv., gn. (Užp. k.): *bėržas, ùpis*.

Pirmasis sandas – gyvūno pavadinimas

Rasti 4 dariniai. Pvz.: *Katīn-bala* a. ž., krm. (Lb. k.): *kātinas, balà; Dus-upys* pv., up. (Avž. k.): plg. *dūsià* „toks vabalų būrio vabzdys, gyvenantis vandens telkiniuose“, ùpis; *Vilk-a-kálnis* d. ž. (Bt. k.): *vīlķas, kálnas; Vīlķ-brada* pv. (Kmrš. k.): *vīlķas, bradà* „didelis purvas, klampus kelias, šlapia vieta“.

Pirmasis sandas – konkrečios ar abstrakčios reikšmės daiktavardis

Rasta 79 dariniai. Pvz.: *Būd-vietis* drv. (Miež. k.): *būdà, vietà; Darž-gala* pv. (Blt. k.): *daržas, gālas; Degsn-y-balis* pv. (Pvrt. k.): *degsnys, balà; Dirv-o-galis* a. ž. (Blt. k.): *dirvà, gālas; Ežer-kálnis* pv., a. ž. (Vd. k.): *ėžeras, kálnas; Goj-à-vietė* a. ž. (Ald. k.): *gōjus, vietà; Goj-a-vietės* a. ž. (Jdp. k.): *gōjus, vietà; Karv-ė-bàla* gn., pl. (Ksp. k.): *kārvė, balà; Kiem-galis* gn. (Žn. k.): *kiėmas, gālas; Maskol-kálnis* a. ž. (Pr. k.): *maskōlius* „caro kariuomenės kareivis“, *kálnas; Obelėn-upis* pv. (Šnr. k.): *obelėnas, ùpė; Sidabr-a-pievė* pv. (Bln. k.): *sidābras, píeva; Sėdiñ-galiai* 1 drv., 1 a. ž. (Krk. k., Pž. k.): *sėdimas, gālas; Sod-vietės* drv. (Ar. k.): *sōdas, vietà; Trak-a-pilvis* a. ž. (Vl. k.): *trākas, pīlvas; Trein-ù-galis* a. ž., pv. (Pp. k.): *treīnas, gālas; Žyd-pievė* 3 pv. (Šil. k., Krk. k., Vlž. k.): *žydas, píeva*.

Pirmasis sandas – tikrinis daiktavardis

Rasta 30 dūrinių. Šiuos žemės plotų vardus galima smulkiau grupuoti pagal tikrinį daiktavardį.

Pirmasis sandas – asmenvardis, pvz.: **Anuž-bala** pv., b. (Pr. k.): *Ānužis* avd., *balā*; **Daniūn-bala** l. (Pkl. k.): *Daniūnas* avd., *balā*; **Jogmin-kelis** a. ž. (Sk. k.): *Jógminas* avd., *kēlias*; **Mikol-balis** a. ž. (Prš. k.): plg. *Mikoláitis*, *Mýkolas* avd., *balā*; **Morkūn-pievis** pv. (Šnr. k.): *Morkūnas* avd., *pīeva*; **Viñc-bala** gn. (Žnr. k.): *Viñcas* avd. *balā*; **Zigmant-upis** pv. (Gnk. vnk.): *Zīgmantas* avd., *ūpis*.

Pirmasis sandas – vietovardis (2), pvz.: **Dubýs-galis** pv. (Žb. k.): *Dubýsa* up., *gālas*; **Raginėn-laukis** pv. (Šd. mst.): *Raginėnai* k. Rdvl. r., *laūkas*.

2.3.2. Dariniai iš būdvardžio ir daiktavardžio

Rasti 22 šios rūšies dūriniai. Pvz.: **Aukšt-ā-trakis** d. l. (Vl. vnk.): *áukštas*, *trākas*; **Aūkšt-ežė-l.** (Šd. mst.): *aukštā*, *ežia* „rėžio ar lauko riba“; **Didž-laukis** a. ž. (Mnk. k.): *didžiūlis*, *laūkas*; **Juod-kalnis** a. ž. (Mrgv. dv.): *júodas*, *kálnas*; **Naūj-a-laukis** d. l. (Šnr. k.): *naūjas*, *laūkas*; **Raudón-kalnis** 5 a. ž., 1 l. (Grž. k., Kat. k., Mnk. k., Šd. mst., Šlk. k., Vd. k.): *raudónas*, *kálnas*; **Saūs-dvaris** d. ž. (Mž. k.): *saūsas*, *dvāras*; **Šveñt-laukis** a. ž. (Jdp. k.): *šveñtas*, *laūkas*.

2.3.3. Dariniai iš veiksmoždžio ir daiktavardžio

Rasti 6 tokie dūriniai. Pvz.: **Baudž-a-balis** pv., b. (Pvrt. k.): *baūsti*, *balā*; **Daūž-laukis** drv. (Jkn. k.): *daūžti*, *laūkas*; **Gaud-lėknis** pv. (Vlš. k.): *gaūsti*, *lėknas*; **Grauz-galys** pv. (Nkr. k.): *gráužti*, *balā*; **Griáuž-bala** pv., b., d. ž. (Ldš. k.): *griáužti* žr. *gráužti*, *balā*; **Kviký-bala** pv. (Šd. mst.): *kvikýti*, *balā*.

2.3.4. Dariniai iš skaitvardžio ir daiktavardžio

Rastas vienas dūrinys: **Peñk-pūrė** a. ž. (Pbrž. k.): *penkì*, *púras* „javų kiekio matas“.

2.3.5. Kiti dūriniai

Iš prielinksnio ir daiktavardžio

Rasti 3 dariniai. Pvz.: **Prie-pridotkai** a. ž. (Kat. k.): *pridōtkas* „pridėtinis žemės sklypas“; **Tařp-aglinis** pv., a. ž. (Bbr. k.): plg. *ēglė*; **Tařp-vėzgis** drv. (Aukšt. k.): *Vėzgis* up. Rdvl. r.

Aptariant dūrinius pagal jų sandus, buvo paminėti žemės plotų vardai, kurie vartojami tiesiogine ir metaforine prasme. Rasti metaforiniai agronimai, kurių antruoju sandu dažniausiai eina žodžiai: *bala* (43), *upė* (13), *kalnas* (14), *dvaras* (3), *miškas* (3). Metaforiniai agronimai sudaro 75,5% visų dūrinių.

Dūrinius galima skirstyti ne tik pagal kalbos dalis, einančias agronimo sandais, bet ir pagal sandų jungimo būdus. Dalis (25,8%) rastų dūrinių turi jungiamuosius balsius (*a*, *ia*, *ė*, *(i)o*, *u*, *ū*).

2.4. PRIELINKSNINIAI AGRONIMAI

Prielinksninių agronimų, kaip ir kitų grupių toponimų, randama gana mažai. Jie kalbos vartosenoje išsilaiko trumpai, yra linkę kisti ir virsti į priešdėlinius arba pirminius agronimus.

Rasti 2 agronimai, sudaryti su prielinksniu po. Vienas agronimas padarytas iš prielinksnio ir augalo pavadinimo: **Pō pušies** a. ž. (Ppl. k.): *pō* ir *pušis*, kitas – iš prielinksnio ir oikonimo: **Pō Baisógala** a. ž. (Vl. dv.): *pō* ir *Baisógala*.

IŠVADOS

1. Išanalizavus Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos valsčių Žemės vardų anketas, buvo rasti 1185 (936 neskaitant pasikartojančių) agronimai: pievų, laukų, dirbamų žemių, ganyklų ir kt. vardai. Atlikta darybinė analizė atskleidė, kad daugiau užrašyta antrinių agronimų, turinčių derivacinių požymių (57,7 %). Apie pusę (54,6 %) antrinių agronimų grupės sudaro vediniai. Smulkesnė vardų klasifikacija rodo, kad daugumą jų sudaro priesagų vediniai (78,6 %), kurių darybai pavartotos 29 priesagos. Mažesnes vedinių grupes sudaro galūnių (9,5 %) ir priešdėlių (11,9 %) vediniai. Galūnių vedinių darybai panaudotos 7 galūnės; produktyvumu išsiskiria su *-is* ir *-(i)ai* galūnėmis sudaryti vediniai. Priešdėlių vedinių darybai panaudoti tik 3 priešdėliai: *pa-*, *pri-*, *už-*; populiariausi su priešdėliu *pa-* sudaryti vediniai. Mažesnė antrinių agronimų grupė yra dūriniai (29,1 %). Dūrinių grupėje produktyviausi dūriniai iš dviejų daiktavardžių (73,3 %), kurių pirmasis sandas – konkrečios ar abstrakčios reikšmės daiktavardis (69,6 %). Mažiausiai rasta sudėtinių vardų (16,3 %). Šioje grupėje populiariausi kilmininkiniai agronimai (85,2 %), kurių pirmasis komponentas – bendrinis daiktavardis (58,7 %).

2. Rasti 364 (38,9 %) pirminiai agronimai. Analizė rodo, kad absoliučią jų daugumą sudaro daiktavardiniai agronimai (95,9 %). Jų pamatiniais žodžiais eina fiziografiniai terminai, įvairių vietų pavadinimai, kiti toponimai, asmenvardžiai, augalų ar gyvūnų pavadinimai ir įvairūs konkrečios ar abstrakčios reikšmės daiktavardžiai. Šioje grupėje vyrauja agronimai, kurių pamatu eina vietų pavadinimai.

3. Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos valsčių agronimų analizė rodo, kad dauguma vardų yra beveik ar visai aiškios darybos. Galimi dvejopos darybos agronimai (kai šalia pagrindinio pamatinio žodžio nurodomas ir antras) tirtroje medžiagoje sudaro tik 3,8 %.

4. Nesant duomenų apie dar keturių – Grinkiškio, Pašuvio, Sidabravo ir Šiaulėnų – Radviliškio rajono valsčių agronimus, straipsnyje nebuvo galimybės apžvelgti visam rajonui būdingų agronimų darybos tendencijų. Ateityje numatoma visų Radviliškio rajono agronimų darybos analizė papildys šiame straipsnyje pateiktus duomenis, suteiks galimybę juos lyginti su kitų rajonų agronimais, atskleisti būdingus agronimų darybos bruožus.

Santrumpos

Agm. – Augmėnai

Ald. – Aldoniškis

Ar. – Arimaičiai

Aukšt. – Aukštelkai (ir dv.)

Bbr. – Bebrujai

Brnč. – Bernočiai

Brz. – Berezinos (dv.)

Bsg – Baisogalos dv. ir frm.

Bt. – Butėnai

Dk. – Daukučiai

Dkn. – Dakniškių (dv.)

Drg. – Dargučiai

Dvk. – Daveikiai

Gmb. – Gimbogala

Gnk. – Gankiai

Grb. – Grubai

Pvrt. – Pavartyčiai
 Pž. – Paežeriai
 Rdv. – Radviloniai
 Rk. – Rukaičiai
 Rml. – Ramulėnų (dv.)
 Sd. – Sedūnai
 Skm. – Skėmiai
 Skn. – Skynimiškiai
 Skr. – Skirjočiai
 Slb. – Slabudka
 Slk. – Sliekiai
 Srt. – Sirutiškių (dv.)
 Šd. – Šeduva
 Šil. – Šilaliai
 Šlk. – Šileikoniai
 Šnk. – Šnikoniai
 Šnr. – Šniūraičiai
 Ššn. – Šašėnai
 Taut. – Tautiškiai
 Už. – Užuožeriai (ir dv.)
 Užp. – Užpurviai
 Vbl. – Vabalių (dv.)
 Vd. – Vaiduloniai
 Vl. – Valatkoniai (ir dv.)
 Vlg. – Vilgirdaičiai (ir dv.)
 Vlk. – Vilaikiai (ir dv.)
 Vlš. – Vališkiei
 Vlž. – Velžiai
 Vn. – Vainiūnai
 Vnt. – Vantainiai
 Vntn. – Vantainėliai
 Vrš. – Vėriškiai
 Vrt. – Vertimai
 Vsm. – Vismantai
 Vš. – Viešvilė
 Vž. – Vaižgiai
 Žb. – Žibartai
 Žn. – Žinėnai
 Žr. – Žironai
 a. ž. – ariama žemė
 b. – bala
 buv. rž. – buvę rėžiai
 drv. – dirva
 drž. – daržas
 dv. – dvaras
 d. ž. – dirbama žemė

gn. – ganykla
frm. – ferma
k. – kaimas
kln. – kalnas
krm. – krūmai
l. – laukas
mst. – miestas
mstl. – miestelis
pl. – pelkė
plg. – palygink
pv. – pieva
r. – rajonas
skl. – sklypas
sln. – slėnis
tr. – trakas
up. – upė
vnk. – vienkiemis
žv. – žvyrvietė

Gauta 2015 03 29
Priimta 2016 09 14

LITERATŪRA

- [1] BILKIS, Laimutis. *Lietuvių helonimų daryba. Priesaginiai ir priesagėtieji helonimai*. Vilnius, 2008.
- [2] BARTKUTĖ, Nerija. *Joniškio rajono teritorijos toponimija: daryba ir raidos polinkiai*. Daktaro disertacija. Šiauliai, 2008.
- [3] ENDZELYTĖ, Renata. *Šiaurės vidurio Lietuvos vietovardžiai*. Daktaro disertacija. Kaunas, 2005.
- [4] ENDZELYTĖ, Renata. Šiaurės vidurio Lietuvos agronimai. *Vārds un tā pētišanas aspekti. Rakstu krājums*, 2004, 8, p. 80–89.
- [5] *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Prieiga per internetą: <http://dz.lki.lt/>
- [6] *Gamtos katalogas*. Prieiga per internetą: <http://ezerai.vilnius21.lt/>
- [7] KAČINAITĖ, Dalia. *Priesaginės darybos lietuvių oronimai*. Daktaro disertacija. Vilnius, 2009.
- [8] *Kirčiavimo žodynas*. Prieiga per internetą: http://donelaitis.vdu.lt/main.php?id=4&nr=9_1
- [9] KUZAVINIS, Kazys; SAVUKYNAS, Bronys. *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius, 2003.
- [10] LEMCHENAS, Chackelis; MASAITIS, Jonas. *Rusų-lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius, 2003.
- [11] *Lietuvos vietovardžių geoinformacinės duomenų bazės* [žiūrėta 2014 04 10]. Prieiga per internetą: <http://lvvgdb.lki.lt/vietovardziai/?pid=6>.
- [12] *Lietuvių kalbos etimologinis žodynas*. Prieiga per internetą: <http://etimologija.balt nexus.lt/>
- [13] *Lietuvių kalbos žodynas*. Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/>
- [14] *Lietuvių pavardžių žodynas*. T. 1 (A–K). Vilnius, 1985.
- [15] *Lietuvių pavardžių žodynas*. T. 2 (L–Ž). Vilnius, 1989.
- [16] MICKIENĖ, Ilona. *Telšių rajono toponimų daryba*. Daktaro disertacija. Kaunas, 2001.
- [17] MICKIENĖ, Ilona. Dėl agronimų darybos. *Kalbų studijos*. Nr. 8. Kaunas, 2006, p. 27–30.
- [18] RAZMUKAITĖ, Marija. *Lietuvos priesaginiai oikonimai*. Daktaro disertacija. Vilnius, 1998.
- [19] SVIDERSKIENĖ, Dalia. *Acta Linguistica Lithuanica. Marijampolės apskrities asmenvardinės*

kilmės agronimų darybos bruožai, 2010, LXII–LXIII. p. 97–127.

[20] SVIDERSKIENĖ, Dalia. Dėl Marijampolės apskrities agronimų – priesagos *-in-* vedinių. *Acta Linguistica Lithuanica. Lietuvių kalbotyros klausimai*, 2012, 66, p. 81–98.

[21] VAITKEVIČIŪTĖ, Valerija. *Didysis lenkų-lietuvių kalbų žodynas*. T. 1–2. Vilnius, 2003.

[22] VANAGAS, Aleksandras. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*. Vilnius, 1981.

[23] VANAGAS, Aleksandras. Lietuvių hidronimų semantika. *Lietuvių onomastikos tyrinėjimai. Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1981, XXI, p. 4–153.

[24] VANAGAS, Aleksandras. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*. Vilnius, 1970.

[25] VANAGAS, Aleksandras. *Lietuvos miestų vardai*. Vilnius, 1996.

[26] *Vietovardžių kirčiavimo žodynas*. Vilnius, 1994.

[27] *Vietovardžių žodynas*. T. 1 (A–B). Vilnius, 2007.

[28] „Versmės“ leidyklos internetinis puslapis [žiūrėta 2014 04 10]. Prieiga per internetą: http://www.versme.lt/seduva_kaimai.htm; http://www.versme.lt/bais_kaimai.htm.

ILONA MICKIENĖ, SANDRA GAILIŪNAITĖ

Agronyms of the Radviliškis District: trends in the formation of agronyms in the rural districts of Baisogala, Radviliškis, and Šeduva

Summary

Toponyms of Lithuania have been investigated by many linguists. Unfortunately, not all toponym classes are investigated as well as others. This work is one of the very few that deals with agronyms.

The objective of this work is to investigate the formation of agronyms in the rural districts of Baisogala, Radviliškis, and Šeduva. The following tasks have been set to achieve this goal: to collect agronyms from authentic pre-war *Field-Name* questionnaires which are stored at the Department of Onomastics of the Institute of the Lithuanian Language; to analyze the collected agronyms using the grammatical-structural classification proposed by Aleksandras Vanagas; to define the most productive types of formation. Descriptive, structural, quantitative and document analysis methods were used in this paper.

In total, 936 agronyms were collected. The agronyms are divided into primary and secondary names. The analysis shows that there are more secondary names (57.7%). Secondary names are divided into derivatives (54.6%), compounds, and composite names. The first group is divided into suffix (78.6%), prefix (11.9%), and flexion (9.5%) derivatives. The second group is divided into names that are made from two nouns (73.3%), a noun and an adjective (14%), a verb and a noun (3.8%), a preposition and a noun (1.9%), and a numeral and a noun (0.6%). Finally, the third group is divided into names which are the genitive case of nouns (85.2%) and qualificative names (14.8%).

Primary names (38.9%) are less popular than secondary ones. Primary names are divided into groups in which the names are made from nouns (95.9%) and from adjectives (4.1%).

Keywords: agronym, derivational analysis, toponym